

KULTÚRA

ROČNÍK XVIII. – č. 18

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

4. NOVEMBRA 2015

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Rozlúčka s kardinálom Jánom Chryzostomom Korcom

Milovať značí z nebytia a slepôt
do viery v Boha narodiť sa znova.
Dnes po druhý raz zomrel svätý Metod,
služobník jeho prečistého Slova.

Hrad na nitrianskej skale plače s nami
a s nami plače aj tá pevná skala.
Je s nami Slovo! Bratia, nie sme sami,
darmo dnes taká smutná vec sa stala.

Je s nami Slovo, bude s nami večne,
veď jeho meno na štít sme si vzali.
To meno s nami do večnosti prečnie,
aj keby viac už nebolo tej skaly,

o ktorú sme sa opierali dosiaľ.
Pán Ježiš Kristus, skala nad hlbinou,
to Slovo Božie, žiaden planý ošiaľ,
to Slovo - meno svätých Božích činov -

v najťažších časoch posielala nám Bratov.
To Slovo poslalo nám Robotníka.
Už je s ním v nebi, s celou svojou čatou.
Aj moja duša sa k nim vyrediká

v stupajach Tisa, Moyses a Hlinku,
aj keby ich priam zloba pozmývala.
Boh plače za nás! Preto neplač, synku,
že konečne si objal kardinála.

Radšej sa narod' z nebytia a slepôt
do lásky, aby neboli sme sami.
Dnes v svätej Nitre zomrel druhý Metod.
Vďaka ti, Pane, že bol dlho s nami.

TEODOR KRIŽKA

Snímka: Timotej Križka

Ked' sa teraz modlím a spomínam na otca kardinála Korca, hlavou mi prebiehajú nespočetné stretnutia s týmto veľkým človekom. Pozýval si ma pravidelne na Nitriansky hrad, neraz úplne večer, keď už nebolo nikde ani živej duše a brány Hradu boli zavreté. Sedeli sme

Nie na svoju,
ale na tvoju
slávu, Pane

TEODOR KRIŽKA

vedľa seba, ako kulisa niekedy bežali televízne správy, inokedy najkrajšou kulisou bolo ticho. S otcem kardinálom som sa mohol rozprávať otvorene, bez obáv, a on počúval pozorne a citlivo reagoval. Mnoho sa pýtal, ale aj sám rozvíjal svoje myšlienky. Naostatok ma vždy niečím obdaroval a ja som odchádzal naplnený vnútorným pokojom, akoby som navštívil vlastného otca. Rád sa stretával s ľuďmi, s ktorými si mal čo povedať, a preto sme za ním prichádzali aj v skupinkách: Gustáv Valach, Július Binder, Karol Viršík, ja a iní. Bol som aj pri tom, keď pánu kardinálovi blahoželal k jubileu prezident. V neformálnej chvíli, keď sme sedeli za stolom, som položil otcovi kardinálovi otázku: "Eminencia, nepoznávate niekoho v tejto miestnosti?" A on odpovedal: "Áno, sú tu ľudia, ktorí ma bilit!" Ale vzápätí dodal: "Sú to dobrí chlapi, oni si len plnili povinnosť!" Ak by som mal povedať, čo si v živote cením najviac spomedzi odmien, tak spomeniem iba jedinú: niekedy začiatkom deväťdesiatych rokov som zapol Slovenský rozhlas a práve sa tam prihovárал pán kardinál Korec. Po chvíli som zbystril uši, lebo sa mi zazdalo, že text, ktorý číta, odniekiaľ poznám! Áno, boli to rozsiahle úryvky z mojej eseje Kde má človek domov, ktorú som uverejnil v Slovenských pohľadoch v osemdesiatych rokoch a bola o skutočnom domove, o skutočnej vlasti, ktorú tvorí niekoľko metrov štvorcových, kde spočívajú naši rodičia. Keď teraz prevádzkam tohto veľkého ducha, hľadám prívlastky. Napadá mi jediný, že odišiel druhý Metod, ktorý právom zastával úrad nitrianskeho biskupa ako tento náš národný svätec, spolupatrón Európy, uctievaný aj ortodoxnými cirkvami. Ale neodpustím si ešte čosi. V kardinálovi Korcovi odišlo k Pánu Bohu ešte niečo - slovenské nitrianske knieža, nekorunovaný slovenský kráľ.

24. októbra 2015
o 16.00 hod

Posledné zbohom

Jeho Eminencia Ján Chryzostom kardinál Korec patrí k významným osobnostiam slovenského kultúrneho, spoločenského a duchovného života. Pracou, ľudskosťou. Dá sa povedať, že patrí na popredné miesto do hviezdnej zostavy Slovenského národa životom, dieľom, postojom.

Nezlomnou vierou sa stal uznávanou autoritou i mimo cirkevných kruhov. Svoj život od svojej mladosti žil v prostredí nepriateľskom jeho viere a presvedčeniu. Napriek nepriateľstvu vládnej politiky voči cirkvi a veriaciom zostal verný svojej viere a názoru, ktoré sa snažil preniesť do spoločnosti bez ohľadu na nebezpečenstvo.

Jeho Eminencia Ján Chryzostom kardinál Korec sa dožil 91 rokov požehnaného života. Príkladného ži-

vota, kňaza prenasledovaného, ale aj výnimočne uznávaného veľké svedectvo viery, lásky k národu, ktoré nám všetkým odovzdal. Angažoval sa za každú spravodlivú vec, jeho vyjadrenia sú jednoznačné áno-áno, nie-nie.

Otec kardinál, ďakujem Vám za vaše literárne dielo, najmä za „Rok nad evanjeliom“, ďakujem Vám za podporu pri výstavbe Vodného diela, za Vaše požehnanie. Ďakujem Vám za Váš postoj voči rozhodnutiu mesta odstrániť Kulichov kríž, ktorý sme postavili z vďaky a úcty k Vám.

Prosím, aby ste sa prihovárali za svoj národ, aby sa nestal beztvorou masou, aby sme si aj ako národ zachovali vždy dôstojnosť hodnú kresťanského národa.

JÚLIUS BINDER

K vysokému cirkevnému hodnostárovi a najväčšej autorite slovenského národa Jánovi Chryzostomovi kardinálovi Korcovi som mal a stále mám veľkú úctu a obdiv. Nielen preto, že bol vysväteným biskupom cirkvi, ku ktorej patrí. Nielen preto, že značnú časť svojho života prežil aj v prevádzkach chemických podnikov, kde som aj ja pracoval, a preto aj ako nitriansky sídelný biskup vedel ohodnotiť prácu ľudí z tejto oblasti. Ale aj pre jeho vzťah k ľuďom a k slovenskému národu, za ktorý sa denne modlil a pre ktorý toľko vykonal.

Počas môjho štúdia v Bratislave som mal priateľov aj vo Vysokom ústave hygieny práce a chorôb z povolania, kde aj on pra-

coval. Vtedy sme sa však nepoznali ani nestretli, hoci som do ústavu chodieval.

Neskoršie som sa o ňom dozvedel, že bol tajne vysvätený za biskupa, že mu Svätý otec udelil mimoriadne právomoci, podľa ktorých riadil podzemnú cirkev. Po prvýkrát som ho na živo videl na poslednej rozlúčke s J. E. ThDr. Eduardom Necseym, nitrianskym arcibiskupom. Keď som to spomenul pred rehoľnou sestrou Margitou, členkou rehole Notre Dame, ktorá bola mojou tetou, tak mi iba povedala, že o ňom budem ešte veľa počuť. To bolo roku 1968.

Po krátkom uvoľnení politickej situácie nasledovala tzv. normalizácia. Ján Chryzostom Korec okrem práce robotníka a údele politického väzňa písal knihy, písal do samizdatov, svätzil kňazov, pracoval s mládežou a vykonával iné činnosti.

Osobne sme sa stretli a spoznali až oveľa neskoršie. Bolo to v septembri roku 1994, keď ako sídelný biskup vysvätil nový kostol v obci Horná Kráľová. Vtedy som bol riaditeľom chemického kombinátu Duslo Šaľa a na slávnosť som bol tiež pozvaný.

Tam medzi nami, ako sa vraví, „preskočila iskra“ a následne ma zaradil za člena Nadácie Konštantína Filozofa a potom aj medzi ľudí, s ktorými je ochotný sa stretávať. To neboli stretnutia formálne, to boli stretnutia, ktoré mali zmysel a cieľ. Odchádzal som z nich spokojný a posilnený.

Pomerne často sa pri rôznych príležitostiach stretával aj s ľuďmi z priemyselnej praxe. Vtedy nám vždy kladol otázky či podniky prosperujú a či statočne ľuďom za prácu platíme.

Keďže mi umožnil prístup k sebe, naposledy ešte v októbri tohto roku mal som možnosť vidieť, že aj vo vysokom veku dôsledne dodržiava svoje povinnosti ako kňaz, člen Spoločnosti Ježišovej a cirkevný hierarcha. Ale sledoval aj problémy nášho národa a štátu a na jeho prosperite mu veľmi záležalo.

V nedávnej minulosti sa na Slovensku konalo stretnutie vysokých cirkevných predstaviteľov z rôznych štátov. Navštívili aj Nitru a želali si stretnutie aj s Jeho Eminenciou Jánom Chryzostomom kardinálom Korcom. Vtedy na Nitrianskom hrade predniesol svoje názory a odporúčania aj na činnosť Rímskokatolíckej cirkvi v súčasnej situácii. Veľmi dôsledne zaujal stanovisko aj k nevhodným postupom Európskej únie pri odkresťančovaní Európy. Boli to otvorené slová a boli veľmi dobre prijaté. Ja len dodám, že z pohľadu súčasnej situácie to boli slová prorocké a mali by byť čo najskôr v médiách uverejnené.

Rozlúčka s tak výraznou osobnosťou je ťažká. Pri našom stretnutí ešte pred dvoma týždňami sme plánovali ďalšie. To sa už, žiaľ, neuskutočnilo.

Vaša Eminencia, ďakujem za všetko, čo som od Vás získal. Som presvedčený, že Vaša duša je už u Stvoriteľa, ktorého ste vzorne ohlasovali.

Orodujte uňho za nás.

JOZEF KOLLÁR

Belgicko je štátom s bohatou katolíckou tradíciou. Ba dalo by sa povedať, že ako štát vďačí za svoj vznik hlboko precitovanému katolicizmu, pretože Belgičania ako národ vlastne nejestujú: obyvatelia Belgicka sú buď Valoni, alebo Flámovia. Ich územie bolo kedysi časťou veľkej nizozemskej kolónie španielskeho kráľovského rodu. Avšak v roku 1568 pod vplyvom protestantskej reformácie došlo k náboženským vojnám, ktorých výsledkom bolo rozdelenie krajiny. Severná časť provincie, ktorej obyvateľstvo bolo väčšinou protestantské sa osamostatnila a začala svoju existenciu ako Holandské kráľovstvo, zatiaľ čo južná a prevažne katolícka časť, ostala verou Španielsku a pod vládou kráľovnej Izabely - dcéry španielskeho kráľa Filipa II. - sa v roku 1598 stala samostatným štátom pod menom Belgicko. Nasledujúce osudy nového štátu boli búrlivé a ako relatívne malá krajina, bol akoby hračkou v rukách mocnejších štátov a dynastií. Počas francúzskej revolúcie - v roku 1795 - opanovali Belgicko Francúzi. Po porážke Napoleona pri belgickom meste Waterloo v roku 1815, Viedenský kongres vymedzoval nové hranice Európy a tam Belgicko bolo opäť pripojené k Holandsku. Ale tradície, zvyky a hlavne rozdielnosť v náboženstve robili spolužitie neuspokojivým a tak v roku 1830 katolícke Belgicko sa opäť a natrvalo odúpalo od protestantského Holandska a sa osamostatnilo. Katolícka viera bola tmeľom, ktorý v nasledujúcich storočiach držal dve katolícke národnosti pohromade v jednom štáte.

Katolícke Belgicko bolo skvostným klenotom v koruna Cirkvi. Obeťavosť a zbožnosť jeho ľudu sa prejavovala nielen v domácom živote, ale aj na misionárskom poli. Katolícka univerzita v Louvaine patrila medzi najprestížnejšie katolícke učilišťa, katolícka tlač, umenie, náboženský život boli vzorom kresťanským komunitám po celom svete, belgickí teológovia a vysokí cirkevní hodnostári prispievali k povzneseniu katolíckeho intelektuálneho života v Európe. Katolícka kultúra prenikla do všetkých zložiek verejného života.

Tak to bolo až do polovice 20. storočia. Postupom času sa však ukázalo sa, že belgický katolicizmus nebol dostatočne pripravený odolávať zhubným vplyvom liberalizmu, hedonizmu, relativizmu a iným prejavom agresívneho sekularizmu. Tieto ideologické smery a prúdy pod rúskom tolerancie, demokracie, moderného humanizmu a populárnych hesiel vymyslených aby učičkali k nečinnosti, pomaly, ale vytrvalo podkopávali katolícke tradície. S nimi sa do náboženského života vkrádala vlažnosť, ľahostajnosť, intelektuálna pochybnosť a neistota. A tak svet bol svedkom, ako vo vzornej katolíckej miestnej cirkvi plameň viery slabol a prestával svietiť i hriať. Kostolné priestory začínali zívvať prázdnotou (účasť na nedeľných bohoslužbách klesla pod 10 percent), objavila sa kríza kňazských a rehoľných povolání (v rokoch 2008-2012 zomrelo 751 kňazov a bolo vysvätených iba 42 novokňazov), zatvárali sa kláštory, vynárali sa škandály a objavovali škandály. Cirkevná hierarchia pokladala za múdrejšie ísť s prúdom, než napomínať a varovať. Bolo totiž ľahšie a pohodlnejšie kráčať s „duchom doby“, než sa mu postaviť na odpor a niešť biľag nepriateľa moder-

nosti, ktorý sa bojí nových zmien. Náboženský život bol vystavený útokom a zlomyseľným kritikám a chýbali smeli a sebavedomí obrancovia kresťanských tradícií. Nasledoval všeobecný úpadok náboženského života.

Na tomto úpadku nesú vinu viaceré faktory, ale podľa mienky objektívnych pozorovateľov veľkú zodpovednosť nesie cirkevná hierarchia. Jej najväčšou chybou bola relatívna pasivita. Možno si mysleli, že veriaci ľud je dosť odolný a nedá sa zviest' falošnými ideami, možno podceňovali účinnosť a prefikanosť protivníka, možno pokladali krízu za sprievodný jav prechodu z predkoncilového obdobia do pokoncilového, ktorý časom pominie, možno sa nevedeli dohodnúť na jednotnom postupe a odkladali potrebné zásahy na neskoršie. V ta-

Pôjde Slovensko cestou Belgicka?

kýchto prípadoch platí výstraha antickeho básnika, ktorú cituje Tomáš Kempenský v svojom diele De Imitatione Christi (I, 6): Principiis obsta - sero medicina paratur/, cum mala per longas convaluere moras... (Zakroč hneď na začiatku - je neskoro brať liek, keď sa nemoc rozbužila, lebo si zameškal urobiť, čo bolo treba). Pasivita a odkladanie zámkov z roka na rok boli spojencami „synov sveta“ v ich ťažení proti „synom svetla“.

Morálna kríza sa takto iba prehlbovala a mala svoj odraz aj vo verejnom živote. Parlament štátu s bohatou tradíciou kresťanského dedičstva prijíma jeden za druhým zákony o ľahkých a rýchlych rozvodoch, o vraždách nenarodených detí, o eutanázii, o manželstvách medzi osobami rovnakého pohlavia. Náboženská vlažnosť a sebeckosť vniesli do flámsko-valonských vzťahov trenice a nedorozumenia, aké tam predtým neboli, alebo keď aj boli, katolícka etika ich vedela potlačiť, alebo zredukovať na minimum. Ale keď sa stratou religiozity sa zo vzťahov vytratil tradičné kresťanské hodnoty, pomerne rýchlo sa ta vkradla a usalašila žiarlivosť, nevráživosť, závisť a iné neresti.

V novembri 2003 sa konalo tzv. ad limina stretnutie biskupov Belgicka s pápežom. V správe, ktorú podával predseda Konferencie biskupov Belgicka, kardinál Godfried Danneels pápežovi Jánovi Pavlovi II., už nebolo obísť skutočnosť, že situácia je vážna. Kardinál to vyjadril Sv. Otcovi v melancholických slovách: „Sotva jestvuje u nás oblasť duchovného života, v ktorej by sa nevyskytovali ako pozitívne tak aj negatívne prvky, ktoré charakterizujú našu pastorálnu činnosť.“ Sv. Otec prijal toto vysvetlenie s netajným smútkom a dal najavo, že nepokladá súčasný stav za uspokojivý. Nepriamo pokarhal biskupov za ich pasivitu a vyzval k zvýšenej aktivite. Poukázal na hlavné príčiny úpadku a výstražne varoval, že „spoločnosť, ktorá stráca zo zreteľa svoje tradičné orientačné body, vlastne podporuje relativizmus v mene pluralizmu“. Zdôraznil, že „najdôležitejšou úlohou Cirkvi je uviesť Krista do spoločnosti, do verejného života a všade tam, odkiaľ je vytlačovaný“.

Odvtedy uplynulo dvanásť rokov, ale situácia nejaví nijaké znaky zmeny k lepšiemu. Úpadok krajiny pokračuje. Belgicko je neschopné postaviť

sa proti prúdu sekulárneho modernizmu, necháva sa ním niešť do duchovne ochudobnenej a neistej budúcnosti.

Na takejto nebezpečnej ceste sa nenachádza iba Belgicko. Podobným smerom sa uberajú aj iné štáty alebo geografické oblasti s peknou kresťanskou tradíciou, ako je napríklad Írsko, kanadský Quebec, alebo Rakúsko. Symptómy úpadku sa začínajú objavovať aj v Poľsku, ba i na našom Slovensku.

Na celej veci je najsmutnejšie to, že slovenský katolicizmus, ktorý vedel tak hrđinsky odolávať náporom materialistického ateizmu, nemá dosť odvahy a sily postaviť sa proti úkladom sekulárneho materializmu. Počul som niektorých našich duchovných otcov lamentovať nad tým, že čo sa nepodarilo dosiahnuť komunistom, to sa darí post-komunistickým nepriateľom, ktorí útočia na Cirkev novými a zákernejšími zbraňami a novou dômyselnejšou taktikou. Netlačia sa cez dvere, vchádzajú zadným vchodom.

Nie sú agresívni, ale majú uhladené manieri, nezvyšujú hlas a nie sú agresívni, ale hovoria ticho a lichoťivo, ale tým zákernejšie. Staré neresti zaobliekli do zvučných fráz a predkladajú ich ako ľudské práva. Keď nezavrhnú staré a osvedčené princípy odrazu alebo úplne, tak ich rozriedujú, kvalifikujú a prispôsobujú „modernému mysleniu“. Často sa stavajú do pózy dobromyseľných priateľov Cirkvi, ktorú chcú len vylepšiť - aby nasledovala „oblúbených“ biskupov a zbavila sa prelátov, ktorí „patria do 19. storočia“. Usilujú sa oslabiť vzťah medzi biskupmi a kňazstvom, medzi kňazmi a veriacimi a tak rozložiť jednotu Božieho ľudu. A tak ďalej.

Do svojich služieb zapriahli takmer všetky masmédiá, takže jednotlivec je vystavený ich propagande sedem dní do týždňa a 24 hodín denne. Výsledok je taký, aký sa dá očakávať, pretože už antický básnik spozoroval, že gutta cavat lapidem non duritate sed saepe cadendo - kvapka vyhlbi kameň nie tým, že by bola tvrdšia, ale tým dopadá naň neustále. Od čias, čo sa vedú štatistické záznamy nebolo na Slovensku toľko rozvodov ako dnes, nerodilo sa toľko detí mimo manželstva, ako sa rodí dnes. Na mnohých miestach je účasť na bohoslužbách a sviatostných úkonoch nižšia než bola v tvrdých časoch komunistickej totality. Korupcia vo verejnom živote, chlad v medziľudských vzťahoch, nedôvera a odcudzenie v spoločnosti sú zaiste znepokojujúce javy a ich korene treba hľadať v morálnom úpadku, ktorý rastie úmerne s oslabením viery.

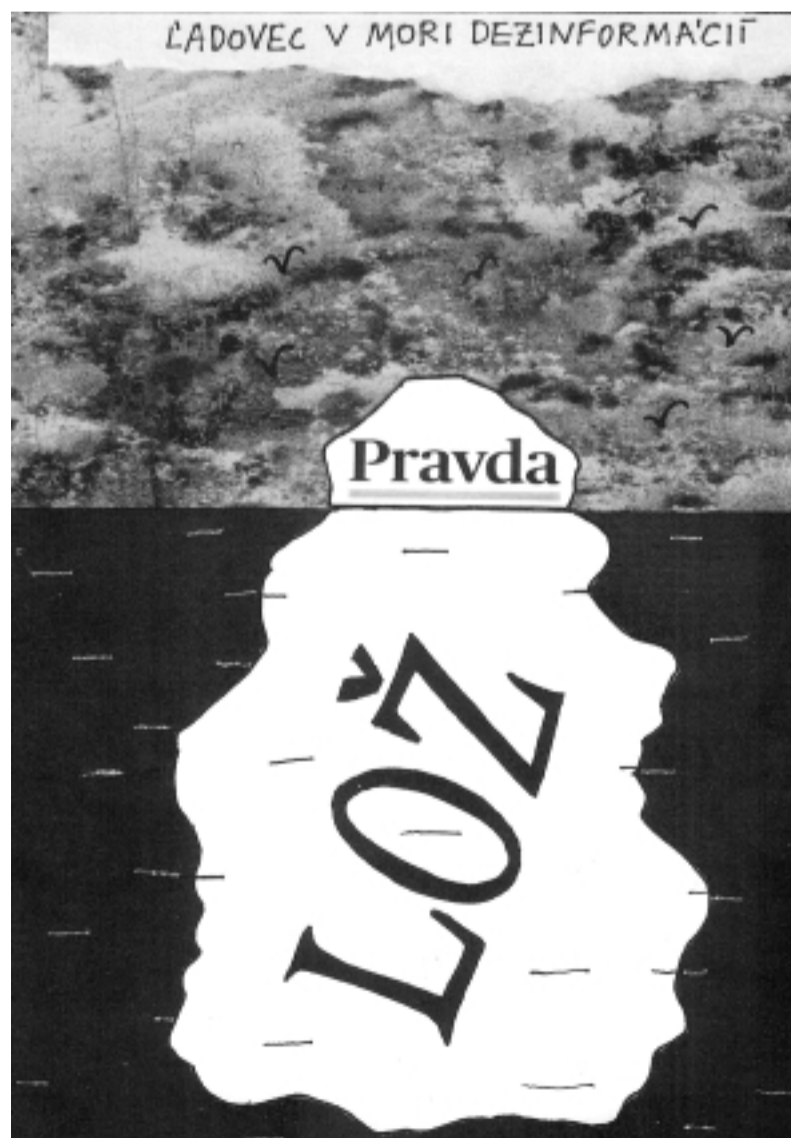
Na záchranu katolicizmu u nás bude treba robiť viac, než sa urobilo doteraz. Príklad Belgicka, Írska a iných krajín s kresťanskou tradíciou je nielen výstrahou. Je aj poučením, čo treba robiť, aby sa takémuto osudu predišlo u nás. Máme v biskupskom zbore jednotlivcov, ktorí sú poznajú súčasny stav lepšie a hlbšie, než je načrtnutý v týchto riadkoch, vedia čítať „znamenania časov“ a iste vedia, čo treba robiť, aby sa vyšlo tomu najhoršiemu. Vedia, že nemožno sa spoliehať iba na Božiu pomoc, ale aj na vlastnú iniciatívu a predovšetkým na aktívnu spoluprácu so schopnými a duchom Evanjelia zapálenými dušami z radov laikov. Nesmie chýbať odvaha a netreba sa báť. Protivník je mocný, ale Boh je mocnejší - On je všemohúci. A teda, „ak je Boh s nami, kto je proti nám?“ (Rim 8, 31)

FRANTIŠEK VNUK

- NIET SLOVENSKÉHO NÁRODA... TEDA ANI SVÄTOPLUKA!

Zo skicára Andreja Mišanka

Aby sme lepšie porozumeli otázke, prečo ruskí panovníci udržiavali dobré vzťahy s Vatikánom, musíme sa pozrieť na historické udalosti, ktoré nasledovali po páde Konštantínopolu roku 1453. Ako je známe, posledný byzantský cisár Konštantín XI. Palaiologos heroicky zahynul pri obrane svojho mesta pred osmanskými Turkami. Po jeho smrti sa mohli o byzantský trón uchádzať len dvaja z jeho blízkych príbuzných - bratia Demetrios a Tomáš. Z Tomášovej rodiny sa dcéra Sofia (Zoe) a synovia Andrej a Manuel uchýlili na dvor pápeža Sixta IV. (z jeho iniciatívy bola postavená Sixtínska kaplnka). Všetci žili na trovy pápeža a existoval dokonca „byzantský dvor v exile“, ktorý taktiež podporoval Sixtus IV. Na dvore pôsobil i lekár, profesori latinského a gréckeho jazyka, prekladateľ, katolícki i pravoslávni kňazi.

Osobitnú pozornosť si vyžaduje princezná Sofia (1455-1504), ktorá si svojím pôvabom, krásou a rozumom získala v Ríme náklonnosť a úctu. Keď nastal čas jej vydaja, vo veci sa najväčšmi zaujímal jej otec. Niektoré pramene uvádzajú, že jej prvým mužom bol rímsky aristokrat z rodu Caracciolovcov. Ich manželstvo však trvalo krátko a Sofia sa stala mladou vdovou. Niektorí tvrdia, že boli iba zasnúbení a k manželstvu ani nedošlo. Tak či onak, otec musel Sofii nájsť iného ženicha a jeho výber padol na ovdovené ruské moskovské veľkoknieža Ivana III. Samozrejme, že zainteresované strany poslali svojich vyslancov a Ivan III. dostal v Moskve Sofiin portrét. Budúca nevesta sa veľkokniežaťu pozdávala, a tak neotálal so svadbou. Roku 1472 Sofia z rodu Palaiologovcov so svojim zastupiteľstvom, s množstvom vozov s výbavou a s pápežským legátom Antoniom oblečeným v červenom kardinálskom plášti, dorazila do Moskvy. Okrem množstva materiálnych cenností a šperkov so sebou Sofia priniesla i ohromnú knižnicu, súčasťou ktorej bolo i množstvo starých rukopisov. Neskôr bola táto knižnica včlenená do veľkolepej knižnice jej vnuka, cára Ivana Hrozného. Sofia nebola len predstaviteľkou byzantského cisárskeho rodu. Bola aj pravnučkou srbského kráľa Štefana Dečanského (tu hodno spomenúť staroslávny srbský dečanský monastier so vzácnymi freskami Kristovho nanebovstúpenia).

Pápež Sixtus IV. považoval toto manželstvo za veľký diplomatický úspech. Prečo? Pád Konštantínopolu a Byzantskej ríše sa Osmanom otvorila cesta do Európy, po ktorej siahli až na Viedeň. Kresťanstvo sa dostalo do veľmi nebezpečnej pozície. Už nešlo len o zachovanie náboženstva, ale aj o slobodu a život všetkých Európanov. Podobná situácia nastala už v 11. storočí, keď seldžuckí Turci útočili na Byzanciu a na kresťanov žijúcich v Ázii a na Kaukaze. Aj vtedy hrozilo, že preniknú do Európy. Tomu však zabránili krížové výpravy. V Ríme sa snažili postaviť novú koalíciu proti Turkom, resp. novú krížovú výpravu, pri ktorej by oslobodili Konštantínopol. Pápež chcel v tejto veci nájsť nových spolupracovníkov. Preto

MERAB SURGULADZE

Revolúcia

alebo

Prečo ruskí panovníci udržiavali dobré vzťahy s Vatikánom?

Bolševici ničia hrob ruskej cárovnej a bizantskej princeznej Sofie v Moskve (1929)

Na strane hore: Svätý Bonaventura, pápež Sixtus I., Dante a Savonarola

padol jeho výber na Moskovské veľkokniežatstvo, ktoré bolo veľkým a mocným štátom, hoci ešte stále platilo dane chánovi Zlatej hordy dokonca aj potom, čo v roku 1380 moskovské knieža Dmitrij Donský porazil obrovské vojsko tatárskeho chána Mamaja na Kulikovom poli. Práve preto Tatári vrátili tých žijúcich na Kryme, udržovali s Osmanmi priateľské a spojenecké vzťahy.

Podľa ruského historika a spoločenského činiteľa Tatičeva sa Rusko práve vďaka intervencii Sofie v roku 1480 zbavilo tatárskeho jarma. Práve v tom období chán Ahmed vymáhal dane od moskovského kniežatstva, ktorého predstaviteľa sa zišli kvôli tomu. Mnoho zástupcov chcelo naďalej platiť dane chánovi, aby zbytočne neprelievali ľudskú krv. Vtedy sa Sofia horko rozplakala, kárala muža za jeho poddajnosť a nabádala ho bojovať až do konca. Nech už pravda či nie, Ivan III. naozaj tiahol s vojskom proti Tatárom pri rieke Ugre. Chánove vojská zaujali pozície na druhom brehu. Ruskí vojaci stáli na svojich miestach, kým Tatári neopustili bojové pole. Báli sa prekročiť riekú a zaútočiť na Rusov. V letopisoch nachádzame zmienky, že práve Sofia trvala na tom, aby veľkoknieža nešiel pešo naproti tatárskym poslom, nesklonil sa pred nimi, nepriniesol im čašu s kumysom a ani kolenách nepočúval posolstva chána. Rusko bolo naozaj roku 1480 „de facto“ i „de iure“ zbavené tatárskeho jarma. Od tohto okamihu to už boli ruské vojská, kto útočil na Tatárov.

Manželstvo Sofie a Ivana malo obrovský význam, pretože umožňovalo nazvať ruské kniežatstvo nástupcom Byzantského impéria! Veľkoknieža využíval taktiež toto manželstvo na zosilnenie prestíže Ruska v medzinárodných vzťahoch a na upevnenie autority v rámci štátu.

Roku 1490 sa v Moskve po prvýkrát objavilo zobrazenie dvojhlavej orlice na slávnostnom portáli Fzetového paláca a tiež na tróne zo slonoviny, na chrbtovej strane ktorého bol vyobrazený jednorožec, ktorý sa stal neskôr jedným z najrozšírenejších symbolov ruskej štátnej moci. Sofia so sebou priniesla i etiketu byzantského dvora, dôsledkom čoho sa ceremónie veľkokniežacieho dvora vyvinuli do neobyčajnej pompy, podobnej byzantsko-rímskym obyčajom. Sofia sa taktiež angažovala v kamennej výstavbe mesta. V tom čase boli postavené nové chrámy a paláce, ktoré stávali cudzokrajní staviteľia. Aristoteles Fioravanti postavil v Moskve Chrám Nanebovzatia Panny Márie a Chrám Zvestovania Panny Márie. Moskva bola okrášlená Fzetovým palácom, vežami Kremľa, Veľkým kremľanským palácom a napokon bol postavený aj Archanjelský chrám.

Práve v tej dobe sa začínajú objavovať príznaky ruskej štátnosti, ktorá zosilnela za vlády Vasilijsa III., syna Ivana III. a Sofie. Ich vnukom bol cár Ivan IV. Hrozný, ktorý pokračoval v načatom diele, rozšíril hranice svojej ríše a pokorené tatárske územia pripojil k ruskému cárstvu. Ved-

Pápež Sixtus IV., ktorý na svojom dvore poskytol azyl byzantskej cisárskej rodine po páde Konštantínopolu. Obraz renesančného maliara Melozza da Forlìho

com sa podarilo zrekonštruovať portrét princeznej Sofie - díva sa na nás múdra, krásna a odhodlaná tvár ženy, ktorá urobila tak veľa pre svoju novú vlasť, ktorú neskôr nazvali Tretím Rímom. Takýmto spôsobom vlastne pápež Sixtus IV. dosiahol svoj cieľ - priložil ruku k založeniu nového mocného štátu, ktorý sa postupne premenil na ruské impérium. Už po roku 1700 na seba vzalo hlavnú úlohu v boji proti Turkom, ktorí od ruských vojsk utrpeli porážky na súši i na mori. Rusko zachránilo mnohé kresťanské národy od poroby a zničenia. Po roku 1700 bieda krížových výprav opadla - Rusko i Rakúsko sa stali osloboditeľmi Európy. Práve to bola zásluha ruského cárstva - záchrana mnohých kresťanských národov a vznik nových kresťanských štátov na európskom kontinente.

Tofko na úvod, zdanlivo odťažité od našej hlavnej témy, ktorou je útok na monarchiu a sled revolúcií, ktoré trvajú podnes. Bez neho by sme však ťažšie chápali súvislosti nasledujúcich storočí.

II.

Pri úvahách o Francúzskej revolúcii je mnoho historikov, ba dokonca i bežných ľudí presvedčených, že v nej hralo aktívnu, ak nie rozhodujúcu rolu svetové slobodomurárstvo. Tak tomu bolo aj pri tzv. Americkej revolúcii. Napokon v každej revolúcii boli angažovaní slobodomurári a prostredníctvom revolúcií sa snažili uplatniť svoje idey a zaviesť nový svetový poriadok.

Je to naozaj tak? Pozrime sa spolu na túto tajomnú otázku.

Všetky národy, štáty i iné korporácie sa snažia pri upevnení moci dokázať svoj dávny pôvod. Inak tomu nie je ani u slobodomurárov. Svoj pôvod odvodzujú od samotného stvorenia sveta, pretože svetlo existovalo skôr, než sa objavil človek a práve svetlo je symbolom slobodomurárstva.

Čo je to teda slobodomurárstvo? V krátkosti ho možno definovať nasledovne: je to religiózno-filozofický prúd, ktorý vznikol prevažne v aristokraticko-buržoáznom prostredí začiatkom 18. storočia v Anglicku a ktorý sa organizoval do tajných spoločností (lôží). Členovia lôží vyhlasovali za svoj cieľ zjednotenie ľudstva na princípoch bratskej lásky, vzájomnej pomoci a vernosti. Prvotné slobodomurárstvo sa rozvíjalo v duchu voľnomyšlienkarstva a opozície voči Cirkvi. Jazyk i obrady slobodomurárov majú stopy rozličných náboženstiev, siek i tajných spoločností. Môžeme si v ňom všimnúť indické, egyptské, židovské i kresťanské idey, termíny i symboly. Slobodomurárstvo Cirkev oficiálne odsúdila roku 1738 za pontifikátu pápeža Klimenta XII., ktorý frankomasonstvo zavrhol ako tajnú sektu rozvracajúcu Cirkev i spoločenský poriadok a zakázal veriacim vstup do slobodomurárskych lôží a spoluprácu s nimi pod hrozbou exkomunikácie. Odsúdenie slobodomurárstva ešte zdôraznili v polovici 19. storočia pápeži Benedikt XIV., Lev XIII., Pius VIII., Gregor XVI. a Pius IX. V Nemecku však bolo slobodomurárstvo podporované Fridrichom II., vo Francúzsku ho podporoval Napoleon I. i Napoleon III. a v Rusku Alexander I. do roku 1822.

V súčasnosti sa slobodomurárstvo rozšírilo do mnohých štátov Európy, Ameriky a jeho moc neustále rastie. Len v USA je viac než 5 miliónov slobodomurárov. Slobodomurárstvo tam doviezli anglickí, írski a škótski staviteľia chrámov, ako sami seba „masoni“ nazývali. Sprvoti boli ich lôže založené v prístavných mestách, v ktorých sa vylodili z Európy. V roku 1730 Benjamin Franklin oznámil vo svojich novinách o vzniku lôže vo Philadelphii, ktorého členom bol aj on sám. V tom

čase bol z Anglicka do Ameriky menovaný Daniel Cox, veľmajster provincie New Yorku, New Jersey a Pensylvánie, ktorému bol udeľený titul veľmajstra z rúk vojvodu z Norfolk. Roku 1734 vydal Benjamin Franklin „Knihu ústav“ slobodomurárov a následne bol zvolený za veľmajstra lôže.

Mnoho slobodomurárov zohralo významnú rolu v americkej boji za nezávislosť: John Washington, Benjamin Franklin, Alexander Hamilton, James Madison, James Otis... Vo Washingtonovej armáde bolo mnoho generálov v lôžach: Nathanael Greene, Charles Lee, John Sullivan, Lord Stirling, gróf von Steuben, markíz de Lafayette, Jean-Baptiste de Rochambeau, Richard Montgomery, Henry Jackson, Paul Revere, ktorý sa stal neskôr veľmajstrom pre Massachusetts. Aj mnohí americkí prezidenti boli členmi niektorej z lôží: G. Washington, J. Madison, J. Monroe, T. Roosevelt, W. Taft, W. Harding, F. Roosevelt, H. Truman, D. Eisenhower, G. Ford, J. Carter...

Aj do Francúzska bolo slobodomurárstvo exportované z Anglicka. Vo Francúzsku boli mnohí kultúrnymi činiteľmi a politici členmi lôží „staviteľov chrámu“, napríklad F. Voltaire, J. d'Alemberte, D. Diderot, C. Helvétius, Ch. Talleyrand, F. de La Rochefoucauld, P. de Beaumarchais, generáli A. Masséna a G. la Fayette. V súčasnosti udržuje „Veľká národná francúzska lôža“ úzke kontakty so spolubratmi po celom svete. V Taliansku bol významným slobodomurárom G. Mazzini. Dnes tam pôsobí „Veľká lôža Talianska“ alebo „Grand Orient“.

Nebudeme poukazovať na počet slobodomurárskych lôží na svete - to by si vyžadovalo veľmi veľa času. No z vyššie spomenutého načim urobiť určité závery. Idea slobodomurárstva lákala i láka mnoho ľudí. Prečo? Kvôli

Rekonštrukcia podoby byzantskej princeznej Sofie, manželky ruského veľkokniežata Ivana III.

cerými predstaviteľmi slovenského duchovného života (napríklad o Štefan Senčík, o Jozef Javorka a ďalší). Pekne rozprával po slovensky, poznal mnohé slovenské piesne, svetské i duchovné a je o ňom zaznamenané, že v posledných dňoch života - vo vianočnom období 2000 - sa pri jeho nemocničnom lôžku spievali slovenské vianočné koledy. Ale aj zahraniční Slováci boli naňho hrdí a v roku 1978 ho poctili udelením pamätnej medaily Svetového kongresu Slovákov.

Posledné roky svojho života strávil v Detroit, kde bol duchovným vodcom skupiny pri pútnickom kostole Nanebovzatia Panny Márie, ktorý je lepšie známy pod menom Assumption Grotto. Jeho zdravie nebolo nikdy pevné, bol útlej asketickej postavy a ako ho raz charakterizoval jeho slovenský priateľ o. Félix Litva SJ, „bol taký chudučký, že by ho bol mohol vietor uniesť.“ Zo všetkých sil sa však snažil, aby choroba a telesná slabosť neboli prekážkou jeho činnosti.

Od roku 1990 sa jeho zdravotný stav zhoršoval a ako lekári neskoršie zistili, postihla bolestná choroba, rakovina kostí. Tá ho prinútila utiahnúť sa do jezuitského domova pre starých a nevládných, Columbiere Center, v Clarkson, v štáte Michigan, kde aj zomrel s ružencom ruke, v sobotu 30. decembra 2000.

Svedkyňa posledných dní jeho života, Marie Coules takto zachytila jeho odchod z tohto slzavého údolia: „V jeho izbe visel veľký obraz Ježiša - Božieho Milosrdenstva, ku ktorému počas posledných dní svojho pozemského života sa často v modlitbách obracal. Pri jeho smrteľnej posteli odzneli mnohé ružence, nábožné spevy, slovenské vianočné piesne, modlitby breviára a korunky Božieho milosrdenstva.“

Päť rokov po jeho smrti, jeho priateľ a podporovateľ arcibiskup arcidiecézy St. Louis Raymond L. Burke (neskorší kardinál a prefekt najvyššieho cirkevného súdu, Apoštolskej signatúry a dnes patrón Zvrchovaného rádu maltézskych rytierov) dal do pohybu akciu za blahorečenie Božieho služobníka o. Johna A. Hardona. Postulátorom kauzy blahorečenia je Fr. Robert McDermott. Pod jeho starostlivým vedením sa zhromažďuje a pripravuje dokumentácia, ktorá sa predloží Kongregácii pre svätorečenie, aby preskúmala život, činnosť a tvorbu tohto mimoriadne zaslužilého robotníka vo vinici Pánovej.

A teraz s nádejou očakávame skoré a úspešné vybavenie tejto žiadosti. Každý z nás má možnosť prispieť k tomu účelu krátkou modlitbou:

Všemohúci Bože, Ty si svojmu služobníkovi Jánovi Antonovi Hardonovi zo Spoločnosti Ježišovej udelil milosť rehoľného a kňazského svätenia podľa vzoru Najsvätejšieho Srdca Ježišovho. V osobe o. Hardona si dal svojmu stádu mimoriadneho učiteľa viery. Zveril si ho láskavej starostlivosti preblahoslavenej Panny Márie, ktorej radu „Urobte všetko, čo vám poviem“ (Ján 2,5) verne nasledoval a ktorej príhovor ustavične vzýval.

Ak je to Tvoja svätá vôľa, prosím Ťa, splň žiadosť, s ktorou sa teraz na Teba obraciam, spoliehajúc sa na pomoc o. Hardona, aby celá Cirkev uznala jeho hrdinskú svätosť. O to Ťa prosím, skrze Tvojho Syna, nášho Pána Ježiša Krista, ktorý s Tebou a s Duchom svätým je jeden Boh po všetky veky vekov. Amen.

Archivum Causae Canonisationis
Ioannis Antonii Hardon
Societatis Iesu 1914 - 2000
Služobník Boží
o. Ján Anton Hardon, S.J.

FRANTIŠEK VNUK

ALŽBETA CIELOVÁ (1931)- vyštudovala herectvo na VŠMU v Bratislave. Začiatkom šesťdesiatych rokov dvadsiateho storočia začala pôsobiť vo sfére rôznych umeleckých telies, prostredníctvom ktorých sa výraznou mierou prejavil jej herecký talent. V rokoch 1957-1958 bola členkou činohry Divadla Jozefa Gregora Tajovského vo Zvolene. V rokoch 1960-1965 tvorila súčasť kolektívu v divadelnom angažmáne Krajského divadla v Nitre. Od roku 1965 naplno rozbehla kariéru vysokoškolskej pedagogy na VŠMU v Bratislave, kde sa špecializovala na problematiku javiskového prednesu dramatického textu.

Ste odchovankynou herca, pedagoga Viliama Záborského, pri hereckej výučbe ste uplatnili jeho náročný program a metódy javiskovej reči, prečo ste sa rozhodli pokračovať v jeho diele?

- Prof. Viliam Záborský bol môj veľký vzor. On si ma vybral ako aspirantku, ja som už v tej dobe pôsobila ako herečka vo zvolenskom divadle. Už na gymnáziu som vynikala v recitačných súťažiach. Triedny profesor bol mi významný dramaturg, prekladateľ Ján Sedláč, ktorý usporadúval stretnutia, besedy so spisovateľmi, hercami typu František Dibarbora, Ladislav Chudík. Pôvodne som chcela ísť študovať psychológiu, skúšky som nespravila, no nakoniec ma osud zavial k herectvu.

Človek prostredníctvom hovoreného slova vyjadruje svoje duševné rozpoloženie, v ktorom sa nachádza. Slovo má multiplikačný význam, môže vystupovať ako elementárny stavebný prvok, čarovná formulka... atď. Obzvlášť mimoriadnu funkciu predstavuje pre básnikov, ktorí radi so slovom experimentujú. Akú úlohu zohráva v umeleckom prednese?

- Slovo v umeleckom prednese zohráva veľmi podstatnú úlohu. Básnik je autor

sa najviac prejavujú pri spomínaných kategóriách?

- Diferenciácia medzi obidvoma disciplínami je vyjadrená už v študijných plánoch herectva, každý predmet sa vyučuje osobitne. Javisková reč je dôležitou súčasťou herectva. Teóriou javiskovej reči sa zaoberal spomínaný profesor Viliam Záborský, navyše v roku 1965 vydal skriptá Výslovnosť a prednes. Viliam Záborský zakladal aj Subkatedru javiskovej reči na VŠMU, ktorá bola súčasťou Katedry herectva a réžie. Hlavnú tematickú platformu hlasovej techniky čerpal od hlasovej pedagogy prof. Emmy Fierlingovej pôsobiacej v tej dobe na Divadelnej fakulte na DAMU v Prahe.

Mnohí herci, mediálni pracovníci dodnes trpia všelijakými logopedickými poruchami, niektoré z nich sú aj vrodené. Ktorými spôsobmi podľa Vás možno odstrániť najčastejšie príčiny zajakávania, neschopnosti vysloviť vibračnú hlásku „r“...?

- Výrazné nedostatky hercov sa prejavujú už na prijímacích skúškach. Ak je herec talentovaný a trpí drobnými poruchami (napr. račkovaním) porota odporučí návštevu u logopéda. Odstránenie daného nedostatku je už v jeho kompetencii, pretože príslušný hlasový pedagóg sa vo výučbe venuje iným veciam. Hlavná príčina zajakávania vyplýva z nesprávneho dýchania. Mnohí herci vo svojej profesii väčšinou uplatňujú kostálne dýchanie, čo je nesprávne. Správny spôsob je kostoabdominálne (zmiešané) dýchanie, pri výdychu herec zohľadňuje tempo, tón reči. Veľkú zásluhu na vypracovaní metodiky hlaso-

Pohl'ad na umelecký, javiskový prednes očami Alžbety Cielovej

vých cvičení mala Margita Dalmadyová - Skyvová, ktorá úzko spolupracovala s prof. Koblencerom pôsobiacim vo Viedni. Hlasovou technikou sa profesijne zaoberala operná speváčka, sólistka Opery SND, zaslužilá umelkyňa Zita Hudcová-Frešová.

Od polovice šesťdesiatych rokov dvadsiateho storočia zaznamenávame trend približiť javiskovú reč hovorovej slovenčine, ktorá mnohokrát ignoruje zákonitosti spisovného jazyka. Spomínaný trend ovplyvnil významnou mierou aj masovokomunikačné výdobytky, vynikajúco sa osvedčil vo filmovom a televíznom herectve. Stretávame sa v dnešnej mediálnej praxi s týmto netradičným javom?

- No žiaľ, s tým sa aj dnes stretávame. Hovorová reč ešte neznamená nezrozumiteľná reč. Reč hercov bola kedysi patetickejšia. Nezrozumiteľná reč sa objavuje mnohokrát aj v televíznom filme. V televízii sa výrazne odlišuje spôsob účinkovania mladého herca od starého herca. U mladého herca sa vytráca úcta k slovu, no starého herca počuje každý.

tujú sa navzájom, divadelný režiséri, herci akceptujú ich stanoviská ohľadom správneho využívania stylistických, ortoepických štandardov v danom mediálnom produkte?

- Prof. Viliam Záborský počas svojej pedagogickej činnosti spolupracoval s jazykovedcom prof. Ábelom Kráľom, ktorý neskôr dával metodické školenia budúcim hlásateľom v rozhlase. Javisková reč moderátorov si vyžaduje dlhodobú prípravu. Počas mojej internej vedeckej aspirantúry som aj ja musela absolvovať povinnú skúšku zo slovenského jazyka u prof. Vincenta Blanára. Dnes sa vzájomná spolupráca medzi jazykovedcami a divadelníkmi skôr ocitá na brode mrazu.

Máte vzťah k súčasnej divadelnej produkcii, navštevujete divadelné predstavenia, popripade ktorý je Váš obľúbený divadelný žáner?

- Nenavštevujem veľmi. Zbožňovala som tragédie, navyše som si v nich aj zahrála napr. Z druhej strany pralesa v angažmáne Krajského divadla v Nitre. Umeleckým šéfom mi bol významný slovenský divadelný a televízny režisér Pavol Haspra.

Zhovárал sa Emanuel Orban

ÚSTAV STREDOEURÓPSKYCH JAZYKOV A KULTÚR
FAKULTY STREDOEURÓPSKYCH ŠTÚDIÍ
UNIVERZITY KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE

Vás v rámci Týždňa vedy a techniky na Slovensku
srdečne pozýva na odbornú konferenciu

JOZEF TÓTH A KATOLÍCKA MODERNA

Dátum a čas konania: 10. novembra 2015 o 9:30 hod.
Miesto konania: Dražovská 4, Nitra (miestnosť A 112)

Ciel konferencie:
Interpretačné sondy do bohatého básnického i prozaického diela Jozefa Tótha pri príležitosti jeho 90. narodenín v súvislosti s tvorbou autorov patriacich do umeleckého zoskupenia s názvom slovenská katolícka moderna.

Vedecký garant: prof. PhDr. Tibor Žilka, DrSc.
Organizačný garant: PhDr. Ján Gallik, PhD.

